

Keresztury Tibor

Az örököreg

ACZÉL 75

Már öreg volt fiatalon is. És persze nagybeteg. A fél város gézabácsizta, holott még be sem töltötte a negyvenet. Itt fáj, ott fáj, itt szúrt, ott szúrt, sokat sejtető, jelentőségteljes arckifejezéssel nyomogatta a hasát. Felszisszenve jelezvén környezetének, amikor – s ez meglehetősen sűrűn előfordult – fájó pontra, beteg szervre talált, né tán egyenesen egy jól körülhatárolható, a mérete miatt immár operálhatatlan rákos daganatot sikerült kitapintania. Hasnyálmirigy, mondta síri hangon, utolsó stádium, máskor meg csak annyit, hogy: máj. Proszta, jelentette be egy ködös délelőttön, ahogy a gyász híreket szokták, megfellebbezhetetlenül, a nyomaték kedvéért bólintva is hozzá. Készen vagyok, jófiú. Nagy a baj.

Több mint negyven termékeny éve tart nála az utolsó stádium.

Rossz alvó volt, a szerkesztőségbe pontban nyolckor érkezett, átfutotta a megyei napilap halálozási rovatát. A többsége fiatalabb nálam, állapította meg, pusztán csak a tények kedvéért. Hamarosan én jövök. Az idei az utolsó olimpiám. Úgy tudta felvenni a telefont, és belemondani, hogy *Alföld*, hogy a hívó fél azon nyomban kötelelet, kést, pengét kezdett el keresni – abban a hangsúlyban összefoglalólag benne volt a zsákutcás magyar történelem, az elbaltázott keleti sors évszázados fájdalma, a tájhaza megannyi megaláztatása, rá mért szenvedése. A végtelenbe vesző Hortobágy. A periféria. Ki ide telefonálsz, hagyd fel minden reménnyel, sugallta a földmélyi rétegekből feltörő, sóhajszerű *aaalföld*, legyen bármi is a terved, az igyekezet hiábavaló.

Nem pozőr, mint a magamutogató, önmagukba szerelmes szerencsétlenek. Autentikusan modoros. Eredeti. Karakteres. Hiteles.

A nyolcvanas éveket a város átaludta, téli álmába dermedt Debrecen. Vastagnyakú, suk-sükkölő párttitkárok őrizték a rendet, a legizgalmasabb esemény az volt, hogy időnként átdöccögött a Vöröshadsereg útján az 1-es villamos. Ebben a közegben készült az *Orange* presszó számára fenntartott sarokasztalánál miniatűr gyöngybetűkkel egy puha fedelű füzetbe, sort sor alá tapogatva a Kassák-nagy-monográfia. Tíz éven át. Ha esett, ha fúj, meg kellett a napi penzumnak lennie. A lapszerkesztés fortélyain túl ezt a kíméletlen munkamorált is el lehetett lesni tőle a sokat emlegetett kishivatalnok szülők örökségéként.

Meg mennyi mindent még. 1978 óta dolgozott az *Alföld* szerkesztőségében, jelentős hányadában főszerkesztőként, a lap progresszív megújulása döntően neki volt köszönhető. Mindent tudott a szakmáról, az eltelt évtizedek tapasztalatai a korszak legjelentősebb irodalmi szerkesztőinek sorába emelték. Verseskötetei méltatlanul kevés visszhangot kaptak, holott az ezredfordulót követő, könyvek sorával demonstrált, látványos költői megújulása kortárs költészetünk egyedülálló, hasonlíthatatlan verstípusát teremtette meg. Nem kell szemérmesnek lennünk, bátran ki mondhatjuk: Aczél Géza a jelenlegi mezőny legjobb költőinek egyike.

Kereken húsz évet töltöttem vele. Délutáni egészségügyi sétáink során bebojongtuk a várost a *Kishalásztól* a *Loki Klubig*, a *Fehér Hollótól* a *Söröző* fantázianevet

viselő sörözőig, a piaci bádorpultoktól a vizezett sört csapoló füstös pincehelyiségekig. A visszatartott nevetéstől könnyes szemmel hallgattuk a *Mupett Show*ból előlépett hatalmas figurák összefüggéstelen történeteit, zagyva monológjait, téveszméit, világmegváltó terveit. Bár panaszai egyre szaporodtak, az orvosoktól való páni félelme okán szóba se jött, továbbra se, hogy egészségügyi ellátásnak vesse alá magát. Nehogy még a végén helyben hagyják, megerősítsék saját diagnózisát. Egyszer aztán átszakadt a gát mégis, rámosolygott a szerencse egy, a *Lilla* bárban rendelő orvos személyében, aki ott helyben kivizsgálta: megnézte a torkát, megkopogtatta a hátát, megmérte a vérnyomását a bárpulton, s azonnali halálokot nem diagnosztizált. Rögtön meglett a bizalom.

Mostanában ritkán látom. Nehezen mozdul, nehezen mozdulok. Mondják, megöregedett. Jómagam nem érzékelem ennek jeleit alkalmi találkozásainkon. Mindig is ilyen volt hiszen. Öreg. Egy fanyar humorú, mélyérzésű, melegszívű ember, aki egyenes gerinccel, elvtelen alkuk, kompromisszumok nélkül betegeskedte át az elmúlt évtizedeket. Jobbulást, drága Géza, ne érjen baj és ne fájjon semmi – ezt kívánom erős kötődéssel, szeretettel a születésnapodon.

Faltól falig

A 75 ÉVES ACZÉL GÉZÁVAL JUHÁSZ TIBOR BESZÉLGET

Juhász Tibor: Szerkesztőként, főszerkesztő-helyettesként, végül pedig főszerkesztőként voltál alakító részese az *Alföld* folyóirat történetének. 38 éven át gondoztad a lapot, nyilvánvaló, hogy szerkesztői pozícióid mellett ez idő alatt több minden változott a pályádon. Visszatekintve milyen összefüggések mutatkoznak meg előtted e változásokat illetően? Az alkotói praxisod hangsúlyainak elmozdulásai például egybeestek-e a laphoz fűződő feladatköreid alakulásával?

Aczél Géza: Erre a bonyolult kérdésre valóban csak a pálya vége felől lehet némileg hiteles választ adni. Némileg, mondom, mivel ez a közel négy évtized nemcsak az ember magánéletében, hanem az ország társadalmi-politikai és művészeti szférájában is számos változást hozott. A szerkesztésbe néhány évig a Magyar Intézet munkatársaként már az egyetemen belekóstolhattam, mikor az iskolateremtő Barta János professzor úr famulusaként a *Studia Litteraria* tudományos évkönyvének olvasó-szerkesztője lettem. Később pedig megromlott látása miatt utolsó tanulmánykötetei szövegét gondoztam. Fontos évek voltak. Közeli figyelhettem egy nagy szellemi formátumot, kinek szigorúsága, értéktisztelete és szakmaszeretete tőlem sem volt idegen. Tehát ha valamiféle konstans értékrendet vihettek későbbi szerkesztői pályámra magammal, nagyjából ezek lehettek azok. A lapszerkesztést mindig is önálló műfajnak tekintettem, a folyóirat szerintem 20. századi irodalmunk vezérfonala volt. Az 1978-ban alakult új szerkesztőség, úgy hiszem, egységesen lépett túl a jelentős vidéki folyóiratokat állandóan rémisztő provincializmuson és dilettantizmuson, s vált hivatalos szakmai körökben vidéken szerkesztett országos fórummá. A rendszervál-